

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

Rotel 601

Avd 6

DÖM

2002-12-18

meddelad i

Stockholm

Mål nr T 6-583-98**PARTER****Kärande**

Ryska Federationen

Ryska Federationens Ambassad

Gjörwellsgatan 31

112 60 STOCKHOLM

Ombud:

advokaten Christer Söderlund

Advokatfirman Vinge KB

Box 1703

111 87 STOCKHOLM

Svarande

Franz J. Sedelmayer

Wendelsteinstrasse 2

DE-82049 Pullach im Isartal

Tyskland

Ombud:

1. advokaten Dag Wersén

Advokatfirman Wersén AB

Box 7758

103 96 STOCKHOLM

2. jur. kand. Jonas Löttiger

Linklaters Advokatbyrå

Box 5402

114 84 STOCKHOLM

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
2. Tingsrättens beslut 1998-10-26, att verkställighet av Arbitration Award 1998-07-07 i skiljeförfarande mellan Franz Sedelmayer och The Russian Federation tills vidare inte får ske, ska inte längre gälla.
3. Ryska Federationen ska till Franz Sedelmayer utge ersättning för rättegångskostnader med dels SEK enmiljonsekhundrafyrtioentusensexhundra-

nittiotvå (1.641.692), varav SEK 1.600.000 utgör ombudsarvode, dels EURO etthundratrettiovtåusenfyrahundraåttiotre (132.483), dels ock USD sjutusenfyrahundrafemton (7.415), jämte ränta å respektive belopp enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

BAKGRUND

Franz J. Sedelmayer är tysk medborgare. Han är ensam ägare till företaget Sedelmayer Group of Companies International Inc. (nedan benämnt "SGC International") med säte i Missouri, USA.

Under 1990 hade Sedelmayer diskussioner med företrädare för polismyndigheten i Leningrad, Ryssland ("GUVD"), rörande tillhandahållande av utrustning för polisiär verksamhet och utbildning rörande användning av sådan utrustning. Den 21 juli 1990 undertecknade GUVD och SGC International en avsiktsförklaring rörande framtida samarbete. Enligt detta protokoll var de "ömsesidiga affärsmässiga programmen" bland annat handel med polisiär utrustning, upprättande av träningslokaler i St. Petersburg (Leningrad) och inrättandet av en privat och beväpnad bevakningsagentur för skydd av privatpersoner och föremål.

I november 1990 skickade GUVD ett brev till SGC International vari Sedelmayer inbjöds att använda vissa byggnader som tillhörde GUVD för "ömsesidigt affärssamarbete". Byggnaderna var belägna vid Plevaya alleya 6/8 i St. Petersburg på den s.k. "Stenön".

Den 28 augusti 1991 undertecknade GUVD såsom den "Sovjetiske aktieägaren" och SGC International såsom den "Utländske aktieägaren" ett avtal rörande upprättandet av ett aktiebolag – Kammenij Ostrov ("KOC") – som skulle bedriva den verksamhet som åsyftades i avsiktsförklaringen. Den Sovjetiske resp. den Utländske aktieägaren skulle vardera investera hälften av bolagets stamkapital 1.400.000 rubel. Den Sovejtiske aktieägarens tillskott bestod av nyttjanderätten till fastigheten på Stenön, värderad till 700.000 rubel.

Sedelmayer utsågs vid konstituerande stämma till verkställande direktör i KOC.

Den 15 september 1991 undertecknade Sedelmyer ett låne- och eftergift av vinstavtal med SGC International rörande SGC Internationals "framtida investering i Sovietunionen". Enligt detta avtal var Sedelmayer beredd att bevilja SGC International ett lån som inte skulle överstiga 5 miljoner USD. Det föreskrevs också i avtalet att SGC International skulle avstå från nettovinsten till förmån för Sedelmayer till dess att lånet betalats i sin helhet och att å andra sidan Sedelmayer skulle bära eventuell förlust i SGC International.

Den 1 november 1991 undertecknade GUV D och KOC ett överlåtelseavtal rörande fastigheten på Stenön.

Under 1992 och 1993 inleddes i Ryssland flera rättegångar vari KOC var inblandat. Den 26 februari 1992 utfärdade en arbitrage domstol (en statlig kommersiell domstol) i St. Petersburg ett beslut i vilket den statliga registreringen av KOC förklarades ogiltig på grund av påstådda fel som begåtts i samband med kapitaltillskottet till KOC. Den 8 februari 1996 bestämde den civila rättsnämnden av St. Petersburgs statsdomstol bland annat att KOC skulle likvideras.

Det ryska namnet för "Upphandlingsavdelning" är "Upravlenie Delami presidenta Rossiskoj Federatsii". I de dokument som ingivits i detta mål har olika namn på engelska använts såsom t.ex. "Procurement Department", "Managing Department" och "Administrative Department". I det följande kommer, sedan parterna enats därom, beteckningen "Administrativa byrån" att användas.

Den 4 december 1994 utfärdade Ryska Federationens dåvarande president Boris Yeltsin, ett direktiv som beordrade en överlåtelse av fastigheten på Stenön till "Upravlenie Delami presidenta Rossiskoj Federatsii" (Administrativa byrån). Överlåtelsen skulle ske för att möjliggöra mottagande av utländska delegationer på inbjudan av Ryska Federationens president.

Till följd av presidentens direktiv och därav föranledda föreskrifter undertecknades en överlåtelsehandling den 9 mars 1995 enligt vilken fastigheten på Stenön överläts från GUV D's balansräkning till Administrativa byråns balansräkning.

Den 20 september 1995 utfärdade St. Petersburgs Statsdomstols Kollegium för Civilmål ett domstolsavgörande rörande kvarstad och försegling av byggnader och anläggningar på fastigheten. Detta ledde till att kronofogden den 9 oktober 1995 förseglade del av fastigheten. Fastigheten belades slutligen den 24 januari 1996 med kvarstad.

Den 15 januari 1996 ingav Sedelmayer, sedan Administrativa byrån lämnat en påkallelse av skiljeförfarande obesvarad, en begäran om skiljeförfarande till ordföranden vid Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut i Sverige. Såsom angavs i påkallelseskraften var denna baserad på en konvention som slutits den 13 juni 1989 mellan Förbundsrepubliken Tyskland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union om främjande och ömsesidigt skydd av investeringar (i det följande betecknad "Konventionen"), se domsbilaga 1.

Enligt vad som angavs i ett protokoll som fogats till Konventionen överenskom de avtalsslutande parterna när de undertecknade Konventionen om vissa föreskrifter som skulle utgöra del av Konventionen. Bland dessa föreskrifter finns följande:

"Till § 4

Investeraren har också rätt att kräva ersättning vid ett av den andra avtalsparten företaget intrång i det företags affärsverksamhet i vilket han är delägare, om hans investering påverkas avsevärt i negativ riktning av denna åtgärd. Vid meningsskiljaktigheter om detta mellan investeraren och den andra avtalsparten gäller föreskrifterna i Artikel 10 i tillämpliga delar".

I sin begäran om skiljeförfarande krävde Sedelmayer ersättning för bland annat investeringar i aktiebolaget KOC, värdet av kvarstadsbelagda tillgångar, värdet av förbättringar på fastigheten och förlusten av nyttjandet till anläggningar

tillhandahållna enligt KOC's bolagsordning. Under förfarandet förklarade Sedelmayer sedermera att det rätteligen var Ryska Federationen som var svarande.

Svaranden tillbakavisade kraven och gjorde i första hand gällande att en skiljedomstol saknade behörighet. Under förfarandet framställde svaranden även motkrav i anledning av Sedelmayers anspråk. Efter diverse skriftväxling meddelade Administrativa byrån att den utsett professor Ivan S. Zykin som skiljeman, dock under förbehåll att byrån vidhöll sin invändning om bristande behörighet för en skiljedomstol.

I ytterligare brev till Skiljedomsinstitutet förklarade Administrativa byrån att den inte var part enligt Konventionen och att det inte fanns någon grund för institutet att utse skiljemän enligt denna.

Härefter meddelade Sedelmayer institutet att han för sin del utsett Dr. Jan Waehler till skiljeman. Institutet utsåg sedan på Sedelmayers begäran justitierådet Staffan Magnusson att vara ordförande i skiljenämnden.

Sedan skiljenämnden konstituerat sig följde viss skriftväxling mellan parterna. Ett förberedande möte och en muntlig slutförhandling hölls, vid båda tillfällena i Stockholm.

Efter ytterligare skriftväxling meddelade skiljenämnden skiljedom den 7 juli 1998 "på platsen för skiljeförfarandet i Stockholm, Sverige" mellan Sedelmayer å ena sidan samt Ryska Federationen genom "Ryska Federationens Presidents upphandlingsavdelning" (Administrativa byrån) å den andra sidan. Domen var avfattad på engelska språket. Enligt domslutet skulle Ryska Federationen betala ett belopp om USD 2.350.000 jämte ränta till Sedelmayer. Härutöver skulle Ryska Federationen ersätta kostnader för förfarandet med vissa belopp.

Skiljemannen Zykin var av skiljaktig mening och ansåg att skiljenämnden saknat behörighet att pröva målet i sak.

Tingsrätten har genom beslut 1998-10-26 förordnat att verkställighet av skiljedomen till vidare inte får ske.

YRKANDEN OCH GRUNDER

Ryska Federationen har yrkat att tingsrätten måtte förklara skiljedomen mellan parterna av den 7 juli 1998 ogiltig.

Federationen har åberopat tre grunder för sitt yrkande om fastställelse av skiljedomens ogiltighet.

1. Den fråga beträffande vilken Sedelmayer påkallat skiljeförfarande faller utanför Konventionens tillämpningsområde. Sedelmayers begäran om skiljedom har sålunda inte medfört att skiljeavtal konstituerats. Domen är till följd härav ogiltig.
2. Sedelmayer är inte "investor" i Konventionens mening och kan därför inte påkalla tillämpning av de i Konventionen föreskrivna reglerna för åvägabringande av skiljeavtal; Sedelmayers begäran om skiljedom har sålunda inte medfört att skiljeavtal konstituerats. Skiljedomen är till följd härav ogiltig.
3. Sedelmayer har påkallat skiljeförfarande mot Administrativa byrån som part och framställt anspråk mot denna. Påkallelseskraften har tillställts Administrativa byrån och vederbörligen mottagits av denna. Mellan Sedelmayer och Administrativa byrån har skiljeavtal inte förelegat och ett skiljeförfarande mellan dessa har inte kunnat etableras genom hänvisning till Konventionen. Administrativa byrån har i tid påtalat avsaknaden av skiljeavtal i skrift den 20 mars 1996 och även senare till Stockholms Handelskammars Skiljeinstitut. Skiljemännens åtgärd att ersätta Administrativa byrån med Ryska Federationen som inte varit behörigen företräd vid förfarandet saknar rättsverkan mellan parterna.

I samband med att talan utvecklats har Ryska Federationen framhållit att det som är aktuellt i detta mål *inte* är om huruvida en viss fråga – nämligen Sedelmayers indirekta investering – faller utom ramen för ett i och för sig giltigt skiljeavtal. Situationen är i stället den att något skiljeavtal överhuvudtaget inte kommit till stånd; något uppdragsöverskridande kan det alltså inte vara fråga om eftersom något uppdrag att överskrida inte har förelegat.

Termen ”påkallas” eller ”påkallelse” i detta mål används inte av federationen i dess i skiljeförfarandesammanhang sedvanliga mening. Enligt denna förhåller det sig ju så att ett skiljeavtal föreligger mellan parterna och att en part påkallar dess tillämpning.

I förevarande situation föreligger enligt Ryska Federationens uppfattning inte något skiljeavtal mellan parterna d.v.s. mellan staten, å ena sidan, och ett enskilt rättssubjekt, å den andra sidan. Den påkallelse som kan ske med åberopande av Konventionens bestämmelse har alltså en annan innebörd, nämligen tillkännagivandet av ett anspråk från det enskilda rättssubjektet att göra bruk av den motstående staten gjorda utfästelsen att underkasta sig skiljeförfarande på de villkor som Konventionen uppställer. Först genom att påkallelse skett enligt de villkor som gäller på grund av denna stats ensidiga viljeförklaring, ”optionen”, kommer ett skiljeavtal till stånd.

Om emellertid ett skiljeförfarande faktiskt inleds och utmynnar i en skiljedom utan att ett skiljeavtal enligt det nyss sagda kommit till stånd blir den enda rättsföljd som kan komma ifråga med avseende på skiljedomen att denna är ogiltig. Federationens talan stöder sig sålunda inte på förevaron av ett ”ogiltigt skiljeavtal” utan på frånvaron av ett skiljeavtal överhuvudtaget, d.v.s. en nullitet.

Sedelmayer har bestritt käromålet och yrkat att Ryska Federationens talan avvisas alternativt ogillas.

Till stöd för sin talan har Sedelmayer åberopat följande grunder:

1. Lagen (1929:145) om skiljemän (fortsättningsvis "skiljemannalagen") äger inte tillämpning på det i målet aktuella skiljeförfarandet eller den i målet aktuella skiljedomen.

1.1. Det aktuella skiljeförfarandet måste anses utgöra ett skiljeförfarande grundat på utländsk författning som i likhet med skiljeförfaranden som grundas på svensk författning endast följer bestämmelserna i skiljemannalagen om detta angivits i författningen, vilket inte är fallet. Skiljeförfarande grundat på utländsk författning som inte skall följa bestämmelserna i skiljemannalagen bör i svensk rätt likställas med utländskt skiljeförfarande och skiljedom som meddelas i anledning av sådant skiljeförfarande bör i svensk rätt anses utgöra utländsk skiljedom. I vart fall bör detta gälla och /eller en svensk domstol bör inte ha domsrätt att ogiltigförklara en skiljedom i anledning av skiljeförfarande som grundas på utländsk författningsbestämmelse och som endast berör rättssubjekt som härrör från sådan utländsk rättsordning i vilken den utländska rätten är gällande rätt, oavsett var förfarandet ägt rum.

1.2. Det aktuella skiljeförfarandet är inte underkastat skiljemannalagen utan står under folkrättens regler och den i målet aktuella skiljedomen är därför inte heller underkastad skiljemannalagen.

1.3. Förbundsrepubliken Tyskland och Ryska Federationen har i Fördraget avtalat bort tillämpning av ogiltighets- och klanderregler i skiljemannalagen.

1.4 Det aktuella skiljeförfarandet kan inte anses ha ägt rum i Sverige på sätt som medför tillämpning av skiljemannalagen på skiljeförfarandet eller den i målet aktuella skiljedomen

2. För det fall tingsrätten skulle finna att skiljemannalagen äger tillämpning på det i målet aktuella skiljeförfarandet och den i målet aktuella skiljedomen, har Sedelmayer åberopat följande grunder till bemötande av Ryska Federationens tre grunder.

Gentemot Ryska Federationens första grund:

2.1 Sedelmayers påkallelse av skiljeförfarande baserade sig på det skiljeavtal till förmån för investerare från de fördragsslutande staterna som återfinns i § 10 (2) Konventionen och som ingåtts mellan Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland vari de fördragsslutande staterna tillerkänt investerare från de fördragsslutande staterna en självständig rätt att påkalla skiljeförfarande mot de fördragsslutande staterna (tredjemansavtal). Skiljeklausulen i § 10 (2) i Konventionen anger inte heller som en förutsättning för ett skiljeförfarande mellan en av de fördragsslutande staterna och en investerare att något särskilt skiljeavtal skall ingås mellan dem. Det i målet relevanta skiljeavtalet är således det skiljeavtal som ingåtts mellan Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland i § 10 (2) i Konventionen till förmån för investerare från de fördragsslutande staterna och giltigt skiljeavtal föreligger således redan på grund härav.

2.2 Om i målet relevant giltigt skiljeavtal inte skulle anses föreligga redan i anledning av § 10 (2) i Konventionen föreligger i vart fall giltigt skiljeavtal av samma innehåll och innebörd som § 10 (2) i Konventionen eftersom Sedelmayer frivilligt tagit i anspråk den rätt att påkalla skiljeförfarande som Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland i § 10 (2) tillerkänt investorer från de fördragsslutande staterna.

2.1.1 och 2.2.1 Den fråga beträffande vilken Sedelmayer påkallade skiljeförfarande faller inom ramen för skiljeklausulen i Konventionen, oavsett om Ryska Federationens uppfattning i fråga om Konventionens tillämpningsområde är riktig.

2.1.2 och 2.2.2 Skiljemännen har funnit att Sedelmayer faktiskt gjort investeringar i Ryska Federationen som faller inom ramen för Konventionens tillämpningsområde. Detta avgörande avser en materiellrättslig fråga som inte kan överprövas av tingsrätten inom ramen för en ogiltighetstalan.

2.1.3 och 2.2.3 Frågan om de investeringar som skiljemännen fann att Sedelmayer gjort i Ryska Federationen faller inom ramen för Konventionens tillämpningsområde är en fråga som, om Ryska Federationens uppfattning i denna fråga skulle vara riktig, på sin höjd skulle kunna föranleda att skiljemännen anses ha överskridit sitt uppdrag men inte att giltigt skiljeavtal inte förelegat. Med hänsyn till att Ryska Federationen inte klandrat skiljedomen inom den tid som anges i 21 § tredje stycket skiljemannalagen är Ryska Federationens rätt att göra gällande denna grund för sin talan förverkad.

2.1.4 och 2.2.4 De investeringar som skiljemännen fann att Sedelmayer gjort i Ryska Federationen faller inom ramen för Konventionens tillämpningsområde.

2.1.4.1 och 2.2.4.2 Detta gäller oavsett om Konventionen endast skulle omfatta "direkta investeringar".

2.1.4.2 och 2.2.4.2 Det sagda gäller i vart fall på grund av att Konventionen omfattar "indirekta investeringar" och/eller inte utesluter en tillämpning av "kontrollteorin".

2.3 I vart fall i anledning av Ryska Federationens påkallelse av skiljeförfarande mot Sedelmayer har parterna träffat ett skiljeavtal som får anses omfatta de frågor som avdömts av skiljenämnden.

Gentemot Ryska Federationens andra grund:

3.1 Sedelmayers påkallelse av skiljeförfarande baserade sig på det skiljeavtal till förmån för investerare från de fördragsslutande staterna som återfinns i § 10 (2) i Konventionen och som ingåtts mellan Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland vari de fördragsslutande staterna tillerkänt investerare från de fördragsslutande staterna en självständig rätt att påkalla skiljeförfarande mot de fördragsslutande staterna (tredjemansavtal). Skiljeklausulen i § 10 (2) i Konventionen anger inte heller som en förutsättning för ett skiljeförfarande mellan en av de fördrags-

slutande staterna och en investerare att något särskilt skiljeavtal skall ingås mellan dem. Det i målet relevanta skiljeavtalet är således det skiljeavtal som ingåtts mellan Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland i § 10 (2) i Konventionen till förmån för de investerare från de fördragsslutande staterna och giltigt skiljeavtal föreligger således redan på grund härav.

3.2 Om i målet relevant giltigt skiljeavtal inte skulle anses föreligga redan i anledning av § 10 (2) i Konventionen föreligger i vart fall giltigt skiljeavtal av samma innehåll och innebörd som § 10 (2) i Konventionen eftersom Sedelmayer frivilligt tagit i anspråk den rätt att påkalla skiljeförfarande som Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland i § 10 (2) tillerkänt investorer från de fördragsslutande staterna.

3.1.1 och 3.2.1 Frågan om Sedelmayer under i målet relevant tid var en "natürliche Person mit Ständigem Wohnsitz" i Förbundsrepubliken Tyskland faller inom ramen för skiljeklausulen i Konventionen, oavsett om Ryska Federationens uppfattning i fråga om Sedelmayers "ständige Wohnsitz" skulle vara riktig.

3.1.2 och 3.2.2 Skiljemännen har funnit att Sedelmayer under i målet relevant tid var en "natürliche Person mit Ständigem Wohnsitz" i Förbundsrepubliken Tyskland. Detta avgörande avser en materiellrättslig fråga som inte kan överprövas av tingsrätten inom ramen för en ogiltighetstalan.

3.1.3 och 3.2.3 Frågan om Sedelmayer under i målet relevant tid var en "natürliche Person mit Ständigem Wohnsitz" i Förbundsrepubliken Tyskland är en fråga som, om Ryska Federationens uppfattning i denna fråga skulle vara riktig, på sin höjd skulle kunna föranleda att skiljemännen anses ha överskridit sitt uppdrag men inte att giltigt skiljeavtal inte förelegat. Med hänsyn till att Ryska Federationen inte klandrat skiljedomen inom den tid som anges i 21 § tredje stycket skiljemannalagen är Ryska Federationens rätt att göra gällande denna grund för sin talan förverkad.

3.1.4 och 3.2.4 Sedelmayer var under i målet relevant tid en "natürliche Person mit ständigem Wohnsitz" i Förbundsrepubliken Tyskland.

3.1.5 och 3.2.5 I vart fall strider det mot tro och heder för Ryska Federationen att göra gällande att Sedelmayer under i målet relevant tid inte var en "naturliche Person mit ständigem Wohnsitz" i Förbundsrepubliken Tyskland.

3.3 I vart fall i anledning av Ryska Federationens påkallelse av skiljeförfarandet mot Sedelmayer har parterna träffat ett skiljeavtal som får anses omfatta de frågor som avdömts av skiljenämnden.

Gentemot Ryska Federationens tredje grund:

4.1 Sedelmayers påkallelse av skiljeförfarande baserade sig på det skiljeavtal till förmån för investerare från de fördragsslutande staterna som återfinns i § 10 (2) i Konventionen och som ingåtts mellan Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland vari de fördragsslutande staterna tillerkänt investerare från de fördragsslutande staterna en självständig rätt att påkalla skiljeförfarande mot de fördragsslutande staterna (tredjemansavtal). Skiljeklausulen i § 10 (2) i Konventionen anger inte heller som en förutsättning för ett skiljeförfarande mellan en av de fördragsslutande staterna och en investerare att något särskilt skiljeavtal skall ingås mellan dem. Det i målet relevanta skiljeavtalet är således det skiljeavtal som ingåtts mellan Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland i § 10 (2) i Konventionen till förmån för investerare från de fördragsslutande staterna och giltigt skiljeavtal föreligger således redan på grund härav.

4.2 Om i målet relevant skiljeavtal inte skulle anses föreligga redan i anledning av § 10 (2) i Konventionen föreligger i vart fall giltigt skiljeavtal av samma innehåll och innebörd som § 10 (2) i Konventionen eftersom Sedelmayer frivilligt tagit i anspråk den rätt att påkalla skiljeförfarande som Ryska Federationen och Förbundsrepubliken Tyskland i § 10 (2) tillerkänt investorer från de fördragsslutande staterna.

4.3 I vart fall i anledning av Ryska Federationens påkallelse av skiljeförfarande mot Sedelmayer har parterna träffat ett skiljeavtal som får anses omfatta de frågor som avdömts av skiljenämnden.

4.1.1 och 4.2.1 och 4.3.1 Ryska Federationen har vederbörligen tillställts påkallelse av skiljeförfarandet och varit behörigen företrätt i skiljeförfarandet, i den mån som ett sådant villkor må uppställas för en skiljedoms giltighet.

4.1.1.1 och 4.2.1.1 och 4.3.1.1 Genom att Sedelmayer adresserade påkallelse-skriften till "Presidential Administration, Procurement Department, of the Honorable Boris N. Yeltsin, President of the Russian Federation, a Government Entity of the Russian Federation" med hänvisning till Konventionen och sände påkallelsen till Upravlenie Delami (Administrativa byrån) som är en rysk federal myndighet som utgör del av den ryska staten och är direkt underställd den ryske presidenten och som inte kan anses oförmögen att företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet och/eller mottaga påkallelse om skiljeförfarande och som också mottagit påkallelsen och uppträtt i skiljeförfarandet.

4.1.1.2 och 4.2.1.2 och 4.3.1.2 I vart fall har Sedelmayer under skiljeförfarandet klargjort att Ryska Federationen är rätt svarande i skiljeförfarandet och påkallelse-skriften har ställts till en rysk federal myndighet som utgör del av den ryska staten och är direkt underställd den ryske presidenten och som inte kan anses oförmögen att företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet och/eller mottaga påkallelse om skiljeförfarande och som också mottagit påkallelsen och uppträtt i skiljeförfarandet.

4.1.1.3 och 4.2.1.3 och 4.3.1.3 I vart fall har Sedelmayer genom att överlämna den ursprungliga påkallelsen av den 10 oktober 1995 till "Representative of the President of the Russian Federation in St.Petersburg, Mr S.A. Tseplayev" vederbörligen tillställt den Ryska Presidenten,, och därmed också den Ryska Federationen, påkallelse av det i målet aktuella skiljeförfarandet.

4.1.2 och 4.2.2 och 4.3.2 I vart fall saknar Ryska Federationen nu möjlighet att göra gällande att skiljeförfarandet inte rätteligen skulle ha påkallats mot Ryska Federationen, eftersom Administrativa byrån aldrig gjorde denna invändning i skiljeförfarandet. Därmed får Ryska Federationen anses ha accepterat att skiljeförfarandet rätteligen påkallats mot Ryska Federationen, i den mån skiljemännen skulle finna att Administrativa byrån behörigen kunde företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet.

4.1.3 och 4.2.3 och 4.3.3 I vart fall saknar Ryska Federationen nu möjlighet att göra gällande att skiljeförfarandet inte rätteligen skulle ha påkallats mot Ryska Federationen, eftersom Administrativa byrån, en rysk federal förvaltningsmyndighet som utgör en del av den ryska staten och är direkt underställd den ryska presidenten, skulle ha haft att överlämna påkallelsen till en behörig företrädare för Ryska Federationen för det fall Administrativa byrån av någon anledning inte vore behörig att mottaga påkallelse av skiljeförfarandet eller företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet.

4.1.4 och 4.2.4 och 4.3.4 I vart fall saknar Ryska Federationen nu möjlighet att göra gällande att skiljeförfarandet inte rätteligen skulle ha påkallats mot Ryska Federationen, eftersom Ryska Federationen skulle ha haft att utse en annan behörig företrädare för Ryska Federationen i anledning av Administrativa byråns kontakt med Ryska Federationens utrikesministerium i vilken Administrativa byrån förklarade att Administrativa byrån företrädde Ryska Federationen i det aktuella skiljeförfarandet, för det fall Ryska Federationen av någon anledning var av uppfattningen att Administrativa byrån inte behörigen kunde företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet.

4.1.5 och 4.2.5 och 4.3.5 I vart fall saknar Ryska Federationen nu möjlighet att göra gällande att skiljeförfarandet inte rätteligen skulle ha påkallats mot Ryska Federationen, eftersom Administrativa byrån ingav ansökan om stämning i målet i Ryska Federationens namn som ställföreträdare för Ryska Federationen, undertecknade den fullmakt som Ryska Federationen först ingav i målet, inte angav i stämningsan-

sökan som grund för talan att skiljeförfarandet inte vederbörligen skulle ha påkallats mot Ryska Federationen eller att Administrativa byrån inte behörigen kunde företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet trots att Administrativa byrån i skiljeförfarandet gjorde gällande just att Administrativa byrån inte behörigen kunde företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet, särskilt som Administrativa byrån behörigen företräder Ryska Federationen inför andra utländska domstolar. Hur som helst saknar Ryska Federationens nuvarande påstående i målet att Administrativa byrån inte vederbörligen kan mottaga påkallelse av skiljeförfarande för Ryska Federationen eller behörigen företräda Ryska Federationen i skiljeförfarandet eller i förevarande mål trovärdighet.

4.1.6 och 4.2.6 och 4.3.6 I vart fall kan inte Ryska Federationen, som ett försvar mot ansvar enligt ett folkrättsligt fördrag, åberopa interna bestämmelser om rätt att företräda landet i ett skiljeförfarande, att Administrativa byrån inte skulle ha varit skyldigt att överlämna påkallelsen till en behörig företrädare för Ryska Federationen eller att Ryska Federationen inte skulle ha haft att utse en annan behörig företrädare för Ryska Federationen i anledning av Administrativa byråns kontakt med Ryska Federationens utrikesministerium.

Parterna å ömse sidor har fordrat ersättning för sina rättegångskostnader.

BEVISNING

Förutom åtskillig skriftlig bevisning – inte minst rättsvetenskapliga utlåtanden – har på begäran av Ryska Federationen vittnesförhör ägt rum med Alexander Sepienko, Sergey Nikashin, professor Rüdiger Wolfrum och doktor Alexei Zhiltzov. På begäran av Franz Sedelmayer har vittnesförhör ägt rum med professor Ulrich Magnus, professor Bruno Simma, professor Rudolf Geiger, doktor Stefanie Solotych och rechtsanwält Wolfgang Heinicke. Förhör under sanningsförsäkran har hållits med Franz Sedelmayer, åberopat av honom själv.

DOMSKÄL

Vad först beträffar frågan om svensk domstols domsrätt beträffande en väckt talan om ogiltighet av skiljedom när båda parter saknar anknytning till Sverige, har Högsta domstolen i det s.k. Ugandafallet (NJA 1989 s.143) funnit att regleringen i 1958 års New York-konvention med styrka talar för att det med avseende på en skiljedom som meddelats här i riket, bör vara möjligt att i särskild rättegång få till stånd en domstolsprövning i Sverige, inte bara såsom HD tidigare funnit i sin dom, ifråga om de i 21 § skiljemannalagen upptagna klandergrunderna, utan också ifråga om de i 20 § samma lag upptagna ogiltighetsgrunderna. Skiljeförfarandet i vårt mål har faktiskt ägt rum i Sverige och skiljedomen har, enligt vad som uttryckligen angivits i densamma, meddelats "på platsen för skiljeförfarandet i Stockholm, Sverige". Om parterna inte kommit överens om annat är det skiljemännen som bestämmer platsen för förfarandet och dessa har, såvitt framgår utan att i detta hänseende mötas av några invändningar, i vart fall konkludenter låtit förfarandet ta sin plats i Stockholm. Härav följer att skiljedomen ska anses vara svensk och att tillämplig lag beträffande förfarandet, om annat inte avtalats, är den svenska skiljemannalagen. Sedelmayer har inte förmått visa att denna lags bestämmelser i något avseende avtalats bort av parterna. Det förhållandet att skiljeförfarandet må ha sin grund i ett mellanstatligt fördrag är – i vart fall när parterna inte är två suveräna stater, utan en av dessa som här är ett privatsubjekt – inte en omständighet som föranleder en annan bedömning.

Tingsrätten, som sålunda finner sig ha domsrätt i målet, går härfter över till att pröva de av Ryska Federationen i första och andra hand åberopade grunderna.

För frågan om skiljeavtal varit rådande mellan parterna och skiljemännen därmed haft behörighet att meddela skiljedom i saken, är den s.k. påståendedoktrinen av intresse (se härom Heuman, Skiljemannarätt, Stockholm 1999 s. 75 ff. och Welamson SvJT 1964 s. 276 ff.). Denna lära kan tillämpas då ena parten påstår att tvisten rör det avtal vari en skiljeklausul finns intagen, men den andra parten hävdar att så inte är fallet. Ett exempel som nämnts är att påkallande part gör gällande –

påstår – att han kan grunda rätt till sitt anspråk på huvudavtalet under det att svaranden hävdar att detta alls inte reglerar den tvistiga frågan.

Påståendedoktrinen innebär sålunda att en tvist faller under skiljemäns kompetens redan i och med att en part påstår att hans talan grundas på det huvudavtal som också innehåller en skiljeklausul, förutsatt dock att detta hans påstående inte är uppenbart ogrundat. Det är tvistens – inte den rätta lösningens – påstådda anknytning till huvudavtalet som är avgörande, inte hur denna materiella fråga sedan rätteligen ska bedömas. HD anses ha ställt sig bakom denna lära (NJA 1982 s. 738, jfr NJA 1955 s. 500; Heuman a.a. s. 76).

Tillämpad på förevarande mål leder detta synsätt till att Sedelmayers påstående – nämligen att han är en ”investerare” med ”ständigt hemvist” i Tyskland och till följd härav är tillförsäkrad det investeringsskydd som ett sådant subjekt är berättigad till enligt Konventionen – är tillräckligt för att skänka skiljemännen behörighet att pröva tvisten i anledning av Sedelmayers påkallelse av skiljeförfarande. När skiljemännen sedan i sin skiljedom ska ta slutlig ställning till dessa materiella frågor har det inte någon prejudiciell betydelse hur saken bedömts tidigare i samband med att skiljemännen avgjort spörsmålet huruvida tillämpligt skiljeavtal förelegat mellan parterna eller huruvida de har kompetens att överhuvud pröva tvisten. Och på motsvarande sätt saknar det betydelse för frågan huruvida giltigt skiljeavtal förelegat, hur skiljemännen sedan bedömer frågan om Sedelmayers status och rätt till investeringsskydd enligt Konventionen. När giltigheten av ett skiljeavtal som utgör del av ett annat avtal ska bedömas, i samband med prövningen av skiljemännens behörighet, ska nämligen skiljeavtalet anses som ett särskilt avtal. Denna princip om särskiljbarhet, som numera är lagfäst i 3 § skiljeförfarandelagen, ansågs redan tidigare ha varit godtagen i svensk rätt och vara tillämplig inte bara när det påstås att avtalet i huvuddelen i efterhand har upphört att gälla, utan också när det hävdas att avtal inte slutits eller att avtalet – av en eller annan anledning – är ogiltigt från början (SOU 1994:81 s. 103 f.). Att frågeställningen hålls isär och att skiljeavtalet ska anses som ett särskilt avtal sammanhänger med den grundläggande principen i svensk skiljedomsrätt att

domstolarna beträffande själva tvistefrågan inte ska kunna överpröva en skiljedom i materiellt hänseende.

Sammanfattningsvis finner tingsrätten sålunda att Sedelmayer redan i kraft av sitt påstående, att han varit en investerare med fast hemvist i Tyskland och därmed omfattats av Konventionens investeringsskydd, kunnat med stöd av §§ 4 och 10 i Konventionen vända sig till en internationell skiljedomstol för att avgöra tvisten om "gottgörelseförfarande och gottgörelsens storlek" i anledning av den expropriation som Sedelmayer ansåg sig ha blivit utsatt för. Hur skiljemännen sedan bedömt Sedelmayers påståenden är avgöranden i materiellt hänseende som inte kan bli föremål för tingsrättens överprövning.

Ryska Federationens yrkande kan sålunda inte vinna bifall på någon av de grunder som av federationen åberopats under 1 och 2.

Tingsrätten går härfter över till att pröva huruvida Ryska Federationens talan kan vinna bifall på den grund som av Ryska Federationen åberopats under 3.

Såsom Konventionen måste förstås är det vederbörande stat såsom sådan i egenskap av avtalspart, d.v.s. i detta fall numera Ryska Federationen, som har att utge gottgörelse i den mån sådan ska utgå med stöd av Konventionen. Rätt svarande vid anspråk som grundas på Konventionen är alltså Ryska Federationen.

Sedelmayer angav i sin begäran om skiljedom såsom svarande "Presidential Administration, Procurement Department of the Hon. Boris N. Yeltsin, President of the Russian Federation, a Government Entity of the Russian Federation" d.v.s. Administrativa byrån. I den följande texten förklarade han sedan att hans krav baserade sig på bl.a. Konventionen.

Av utredningen, bl.a. av Dr Stefanie Solotychs vittnesmål, framgår att Administrativa byrån är direkt underställd Ryska Federationens president och rapporterar direkt till denne. Byrån har vissa myndighetsfunktioner och var det organ som verkställde presidentens direktiv om att fastigheten på Stenön skulle

föras över till dess balansräkning. Genom sin representant Dubinin var byrån vidare närvarande när fastigheten förseglades för byråns räkning. I anslutning till skiljemännens bedömning finner tingsrätten därför, när samtliga omständigheter vägs samman, att Ryska Federationen får anses ha varit behörigen företrädd i skiljeförfarandet genom att Administrativa byrån deltagit i detta. Varken det förhållandet att Sedelmayer till en början inte direkt formellt angav Ryska Federationen som svarande, eller att Administrativa byrån då – dock utan att vidarebefordra påkallelsen av skiljeförfarande till någon annan myndighet – gjorde invändningar om behörigheten, föranleder någon annan bedömning.

Ej heller Ryska Federationens tredje grund är därför av beskaffenhet att leda till att fastställelseyrkandet bifalls. Käromålet ska sålunda i sin helhet ogillas samt tingsrättens beslut 1998-10-26 om inhibition av skiljedomens verkställighet upphävas.

RÄTTEGÅNGSKOSTNADERNA

Med hänsyn till utgången i målet ska Ryska Federationen åläggas att ersätta Sedelmayer för hans rättegångskostnader. Ryska Federationen har förklarat sig inte ha någon erinran mot Sedelmayers yrkande härvidlag. Fordrade belopp ska därför dömas ut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 401)

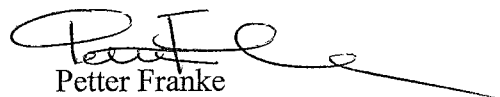
Överklagande, ställt till Svea hovrätt, skall ha kommit in till tingsrätten senast den 8 januari 2003.

Leif Carbell

Mats Dahl

Petter Franke